Ulk'uzenzel

O e tlisediwa ke Ditlhaeletsano tsa Puso (GCIS)

English/Setswana

Seetebosigo 2020 Kgatiso 2

Kaedi e e ka latelwang fa dikolo di bulwa sešwa Tsebe 7

Borwa e mo kgatong ya bo

oporesidente Cyril Ramaphosa o itsisitse gore Aforika Borwa e tla tsena mo kgatong ya boraro go tloga ka la 1 Seetebosigo 2020 – ka go bula bontsi ba makala a ikonomi le go tlosa palo ya dithibelo tsa motsamao wa batho.

Fa a bua le setšhaba pejana ka ga tswelopele mo togamaanong e e baakantsweng ya maemo a a masisi a Aforika Borwa a go laola go anama ga mogare wa COVID-19, Moporesitente a re naga e tla nna le mekgwa e e farologaneng go mekana le dikgaolo tse di nang le maemo a a kwa godimo go gaisa a tshwaetsego le phetalano.

Mafelo ao mo go ona tshwaetsego ya COVID-19 e leng kwa godimo

Dikgaolo tseno di supilwe e le mafelo a a nang le tshwaetsego e e kwa godimo ya bolwetse jwa mogare wa corona. Tsona di tsenyeletsa ditoropokgolo tse di latelang::

City of Tshwane

- City of Johannesburg
- Ekurhuleni
- eThekwini
- Nelson Mandela Bay
- Buffalo City le
- Cape Town.

Dikgaolo tse dingwe tse di supilweng e le mafelo a a nang le tshwaetsego e e kwa godimo ke didika tsa bommasepala tsa West Coast, Overberg le Cape Winelands kwa Kapa Bophirima, sedika sa Chris Hani kwa Kapa Botlhaba, le sedika sa iLembe kwa KwaZulu-Natal.

Lefelo le le nang le tshwaetsego e e kwa godimo ke fa go

na le go feta batho ba le batlhano ba ba tshwaetsegileng go batho ba le 100 000 kgotsa fao ditshwaetsego tse dintšhwa di oketsegang ka lobelo.

Go mekana le mogare mo dikgaolong tseno, puso e tla tsenyatirisong ditsenogare tse di tseneletseng tseo maikaelelo a tsona e leng go fokotsa palo ya ditshwaetsego tse dintšhwa.

"Re tlile go dirisa mekgwa e e oketsegileng ya patlisiso, taolo ya mogare le tsamaiso.

Re tla neela lefelo le lengwe le le lengwe le le nang le tshwaetsego e e kwa godimo setlhopha sa leruri sa badiri ba ba nang le maitemogelo," Moporesitente a rialo.

Setlhopha seno se tla tsenyeletsa dingaka tsa kanamo ya malwetse, dingaka, baoki, badiri ba tsa boitekanelo jwa baagi, baitseanape ba boitekanelo jwa baagi le ditirelo tsa tshoganyetso tsa boitekanelo, di tshegediwa ke baitseanape go tswa kwa nageng ya Cuba.

'Re tla gokaganya matelo a tshwaetsego e e kwa godimo le ditirelo tsa tlhatlhobo, mafelo a phapho, mafelo a tswalelo, kalafi, malao a bookelo le go

gata motlhala bao ba kileng ba kopana le batho bao go fitlhetsweng ba tshwaetsegile.

"Fa go ka tlhokega, karolo nngwe le nngwe ya naga e ka busediwa mo kgatong ya bone kgotsa ya botlhano fa go anama ga tshwaetsego go sa nne ka fa tlase ga taolo le fa re dirile ditsenogare mme go na le kotsi ya gore didiriswa tsa rona tsa boitekanelo di tlala go feta selekano," a rialo.

Mafelo a a nang le tshwaetsego e e kwa godimo a tla sekasekiwa gangwe le gape mo sebakeng sa morago ga dibeke tse dingwe le tse dingwe di le pedi, mme seno se tla diriwa go ikaegilwe ka lebelo leo mogare ono o golang ka lona.

Go bulwa ga ikonomi

Go tsena mo kgatong ya boraro fa e sale Seetebosigo a roga, go raya gore makala a le mantsi a ikonomi a boela sekeng, mme seno se tla bo se ikokotletse ka go obamela ditsamaiso tsa boitekanelo tse di gagametseng le melao ya go katogana. Badiredipuso ba le bantsi le bona ba boetse tirong go ya ka metheo ya Molao wa Pabalesego le Boitekanelo kwa Tirong jaaka e kaelwa ke Lefapha la Tirelo tsa Setšhaba le Tsamaiso, le dira mmogo le

• E tswelela mo go tsebe 2

Go buisa Vuk'uzenzele tsenya epe ya GOVAPP e o ka e fitlhelang mo go:

Morago o batle SA Government mo go Google playstore kgotsa mo go appstore

IKGOLAGANYE LE RONA MO GO

Diwebesaete ke: www.gcis.gov.za Imeile ke: vukuzenzele@gcis.gov.za www.vukuzenzele.gov.za

Mogala ke: (+27) 12 473 0353

Tshedimosetso House:

1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

TSHEDIMOSETSO KA GA COVID-19

• E tswelela go tswa mo go tsebe 1

mafapha a mangwe a puso.

Ditsamaiso le maano a lefelotiro

Fa makala a mangwe a mantsi a ikonomi a bulwa, puso e tla ikaega ka ditumelano tsa tirisano tse e di utlwanetseng le batshameka karolo botlhe ba ba botlhokwa tse di ka ga go samagana le mabaka a a botlhokwa a a ka ga dikotsi tsa kwa mafelong a tiro le a a ka bakang dikgoreletso magareng ga badiri le setšhaba.

"Ka jalo re tla konosetsa palo e le ntsinyana ya ditsamaiso mo makaleng mme re tla kopa khamphani e nngwe le e nngwe go tlhama leano la lefelotiro pele e bulwa gape," a rialo.

Go ya ka maano ano, dikhamphani di tla tlhoka go tsenya dikgato tsa itekanelo le sekgala sa kamano le didiriswa; ba tla tlhoka go tlhatlhoba badiri letsatsi le letsatsi fa ba tla tirong, ba beele kwa thoko bao ba ka bong ba tshwaetsegile le go dira dithulaganyo tsa go ba tlhatlhoba.

"Gape ba tlhoka go thusa ka dikgato tsa go gata motlhala bao ba kopaneng le bao ba tshwaetsegileng ta badiri ba fitlhelwa ba na le mogare.

Ka ntlha ya bokoa jwa bona, badiri botlhe bao ba nang le dingwaga di feta 60 le bao ba nang le malwetse a a jaaka

bolwetse jwa pelo, bolwetse jwa sukiri, bolwetse jo bo sa foleng jwa mafatlha le kankere ba tshwanetse sentle sentle ba nne kwa gae," go bua jalo Moporesitente.

Badiri bao ba kgonang go dira ba ntse ba le kwa gae ba tshwanetse go letlwa go dira jalo.

Go ikaegile ka dikgato tseno, batlhagisi botlhe, dimaene, kago, ditirelo tsa ditšhelete, ditirelo tsa boporofešenale le kgwebo, thekenoloji ya tshedimosetso, ditlhaeletsano, ditirelo tsa puso le ditirelo tsa bobegakgang, di butswe go tloga ka la bo 1 Seetebosigo 2020.

Dithulaganyo tse di maleba tsa dikgato tsa go bulwa di tlhokwa go tsenngwa tirisong go lefelotiro lengwe le lengwe.

"Dikgwebo tsa marekelomagolo le a diaparo a tla bulwa ka gotlhe, go tsenyeletsa mabenkele, di-spaza le barekisi ba mo mebileng.

Kgwebo ka inthanete e tla nna e butswe. Makala a mangwe a a ntseng a butswe, a a jaaka temothuo le dikgwa, dilwana tsa botlhokwa, ditirelo tsa bongaka, tlhagiso ya dijo le tlhagiso ya dikuno tsa itekanelo, a tla nna a butswe ka gotlhe," a rialo.

Ditiro tsa ikonomi tse di nang le kgonagalo e e kwa godimo ya go anamisa mogare di tla nna di tswaletswe

Ditiro tsa ikonomi tse di nang le kgonagalo e e kwa godimo ya go anamisa mogare di tla tsenyeletsa:

- Ditirelo tsa mafelo a dijo, tsa dibara le tsa marekisetso a bojalwa, ntle le ditirelo tsa go isetsa moreki dijo kgotsa tsa gore moreki a tle go itseela otara ya gagwe ya dijo ka boene.
- Ditirelo tsa mafelo a marobalo le tsa maeto a selegae ka sefofane, ntle le tsa maeto a kgwebo, ao a tla tsenngwang tirisong mo matlheng a a tla itsiseweng.
- Ditirelo tsa dikhomferense, tsa ditiragalo, tsa ditiro tsa boitapoloso le tsa metshameko.
- Ditirelo tsa tlhokomelo ya batho, go tsenyeletsa ditirelo tsa ntlafatso ya meriri le ya mmele.

Motsamao wa batho le thekiso ya nnotagi

Batho ba tla kgona go ikatisa nako nngwe le nngwe mo letsatsing, fela eseng ka ditlhopha. Melaokiletso ya taolo ya nako ya motsamao wa batho e tla khutlisiwa.

"Nnotagi e ka rekiswa go nowa kwa gae fela ka fa tlase ga maemo a a gagametseng, ka matsatsi a a rileng le ka diura tse di lekanyeditsweng.

Dikitsiso mo ntlheng eno di tla dirwa fela fa dipuisano di weditswe le lekala leno ka ga maemo a a farologaneng," go rialo Moporesitente.

Thekiso ya dikuno tsa motsoko e tla nna e sa letlelelwa mo kgatong ya boraro,

nna di tswaletswe. Tseno di ka ntlha ya dikotsi tse di amanang le go tsuba.

> "Dikopano tsotlhe di tla nna di sa letlelelwe, ntle le diphitlho ka palo e e sa feteng 50 ya batho kgotsa dikopano kwa lefelotirong tebang le mabaka a tiro," a rialo.

Baagi ba solofele go tlhatloga ga ditshwaetsego

Moporesitente Ramaphosa a re, mo dipaakanyetsong tsa koketsego e e solofetsweng ya ditshwaetsego tsa COVID-19 mo nageng, bokana ka malao a bookelo a le 20 000 a baakantswe le go baakanyediwa go dirisetswa dikgetse tsa bao ba nang le COVID-19, le maokelo a nakwana a le 27 a agiwa go ralala naga.

"Palo ya maokelo ano a siametse go amogela balwetse ba mogare wa corona."

Moporesitente a re puso e lebogela tiro e e tsweletseng go dirwa ke badiredipuso, bogolosegolo bao ba leng kwa pele mo ntweng kgatlhanong le COVID-19.

"Pabalesego ya badiri botlhe, go tsenyeletsa badiredipuso, ke ntlha e e re tlhobaetsang. Re tla tswelela go dira matsapa otlhe go neelana ka didiriswa tsa itshireletso go netefatsa gore mongwe le mongwe o babalesegile fa a le kwa tirong.

"Se se botlhokwa mo go rona ke go fokotsa tšhono ya tshwaetso ya mogare le go dira tikologo e e babalesegileng," a rialo.

O – SAnews.gov.za

Maele a o ka a latelang go efoga go ka tshwaetswa ke bolwetse jwa mogare wa corona

- Nna kwa gae ka moo o ka kgonang.
- Gakologelwa go katoga batho ba bangwe.
- Apara maseke wa gago wa go hema.
- Tlhapa diatla tsa gago ka metsi a sesepa. Tlhapa bokwantle jwa matsogo a gago, magareng ga menwana le ka fa tlase ga dinala. Ka gale tlhapa diatla tsa gago ka metsi a sesepa pele o ja le fa o tswa kwa ntle.
- Tswalela molomo wa gago ka thišu fa o gotlhola kgotsa o ethimola. Efoga go itshwara sefatlhego ka diatla tse di leswe ka nako tsotlhe.
- Senka thuso ya kalafi fa o sa ikutlwe sentle. Matshwao a a tlwaelegileng a COVID-19 mo mmeleng a tsenyeletsa go gotlhola, go elela ga mamina mo dinkong, letshoroma le go retelelwa ke go hema. Fa o itemogela nngwe ya matshwao ano, senka kalafi ka bonako.

Go bona tshedimosetso ka botlalo letsetsa mogala o o dirang bosigo le motshegare wa Setheo sa Bosetšhaba sa Malwetse a a Tshelanang mo go 0800 029 999 kgotsa tsena mo go www.health.gov.za le mo go www.nicd.ac.za

ent Communication and Information System REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: 012 473 0353 Email: vukuzenzele@gcis.gov.za Address: Private Bag X745. Pretoria, 0001

Head of Editorial and Production

Khusela Diko | khusela@gcis.gov.za

Editor-in-Chief

Tyrone Seale | tyrone@gcis.gov.za

Managing Editor

Ongezwa Mogotsi ongezwa@gcis.gov.za

News Editor

Noluthando Motswai

Writers

More Matshediso, Jauhara Khan Silusapho Nyanda

Senior Designer | Tendai Gonese Junior Designer | Tsholofelo Sepeng

Language Practitioners

Nomgcibelo Motha | Boitumelo Phalatse Thandolunye Magudulela | Sizwe Ziqubu Witness Ngobeni

All rights reserved. Reproduction of the newspaper in

Tia re babaleleng le go tshegetsa bana ba rona

etsatsi la Boditšhabatšhaba la go Keteka Pabalesego ya Bana, leo le ketekiwang ka la bo 03 Seetebosigo go ralala le lefatshe le lemosa batho ka ditshwanelo tseo bana ba nang le tsona le tlhokomelo eo e ba siametseng. Jaaka go le matshwanedi, ka lona letsatsi leo, go ketekiwagape le Letsatsi la Lefatshe ka Bophara la Dinagakopano (UN) go Keteka Seabe sa Batsadi, mo go ketekiwang maikano a batsadi le batlhokomedi ba bana mo go netefatseng gore ba nna le tlhokomelo e e siameng mo baneng.

Ke rata go ka leboga dimilionemilione tsa batsadi, bokoko le bontatemogolo mmogo le batlhokomedi ba bana go ralala le naga ya Aforika Borwa ba ba tswelelang go nna le seabe se se botlhokwa mo go godiseng baagi ba naga eno ba ba potlana.

Thotloetso, tshegetso le pabalesego e bana ba e bonang mo batsading ba bona le mo batlhokomeding ba bona e botlhokwa thata mo bokamosong le mo go direng sentle ga ngwana.

Ka la bo 01 Seetebosigo 2020 naga e ne ya tsena mo kgatong e ntšhwa ya go lwantshana le mogare wa corona.

Ditiragalo di le dintsinyana di ne tsa boela sekeng, tse di tsenyeletsang le tsa go bula dikolo ka makgaokgao.

Re itlhalositse gore dikgato tsa rona di tla ikaega ka dikgato tse di seng mo lebelong, re sekegela tsebe le go tlhabiwa botlhale ke dikeletso tsa borasaense le go gogwa kwa pele le ke seo re se bonang se diragala mmogo le go sekegela tsebe maikutlo a bannaleseabe botlhe.

Mo dibekeng tse di fetileng di le malwanyana, jaaka re

ne re ipaakanyetsa go boela kwa sekolong, re ne ra nna le dipuisano di le telele tse di tseneletseng le botlhe ba ba nang le seabe mo lekaleng la thuto. Tseno di re butse matlho gore re tseye dikgato dife mo go samaganeng le ntlha eno e e matswakabele e e nang le dikgwetlho di thiba

Bannaleseabe ba le mmalwanyana – go tsenyeletsa barutabana le batsadi – ba tlhagisitse matshwenyego a bona ka ga maemo a go ipaakanya mo dikolong di le dintsi. Re ba utlwile, re itumelela ditshwaelo tsa bona mme e bile re tsaya dikgato go rarabolola matshwenyego a ba nang le ona mmogo le go tsibogela ditshitshinyo tsa bona.

Go a tlhaloganyega gore batsadi ba le bantsi ba bana mmogo le batlhokomedi ba bana ba na le megopolo e le mentsi ka ga go bulwa sešwa ga dikolo maemo a ntse jaaka a le. Fela seno se wetsa matshwafo go itse gore bana jaanong ba tla kgona go tsweletsa dithuto tsa bona morago ga gore ba emisiwe go ya sekolong sebaka se se telele.

Bana ba fisegela go ya sekolong le go bona ditsala tsa bona le barutabana ba bona.

Le fa go le jalo, go na gape le ketsaetsego mo batsading, mo barutabaneng le mo barutwaneng ka bobona.

Batsadi ba batla gore re ikane gore dikgato tsotlhe tsa pabalesego di tla tlhomiwa ka tshwanelo gore di babalele barutwana. Pabalesego ya baagi ba ba potlana ba naga ya rona mo mererong ya boitekanelo le ya pholo ga se selo se re tla se tsayang botlhofo. Ke selo se se botlhokwa thata mo go rona.

Jaaka re ipaakanyetsa go bula sešwa dikolo le ditheo tsa thuto e kgolwane, batlhankedi ba bagolo ba ditheo tsa thuto ba ntse ba semeletse ka go rulaganya le go tsenya tirisong dikgato tsa pabalesego ya boitekanelo kwa dikolong le kwa ditheong tseo.

Ba netefatsa gore ditokomane tsotlhe tse di ka ga dikgato tsa go dira tiro tse di letleletsweng di neelwa dikolo tsotlhe. Dikgato tseno tse di letleletsweng di tsenyeletsa dintlha tse di jaaka katiso le go katisa batlhankedi ba ba tla samaganang le ditiro tsa tlhatlhobo, thulaganyosešwa ya lenaneo la dithulaganyo tsa dithuto mmogo le go rulaganya diphaposi gore di obamele melao ya go katogana ga batho.

Re tswelela ka dikgato tsa go tlamela ka didirisiwa tsa go ipabalela le go netefatsa gore tlamelo ka metsi le kgeleloleswe e a diragadiwa.

Dikgato tsa thuto, gang fa di sena go simolola, di tla diragadiwa ka tsela e e nang le melaokiletso e e gagametseng mo palo e e nepileng ya barutwana e tla letlelelwang mmogo le ya baithuti.

Jaaka re le batsadi, barutabana, Makgotlataolo a Dikolo (di-SGB) e bile re le puso, re a dumelana gore ga go sekolo sepe se se tla bulwang go fitlha dikolo di nna mo maemong a a siameng a go ka itepatepanya le dikgato tsotlhe tsa pabalesego.

Dikolo ga di a tshwanela go fitlha maemo a tsona a ipaakanyo. Motho mang le mang yo a nang le seabe se se botlhokwa mo lephateng leno, e ka tswa e le motsadi, tokololo ya SGB, morutabana kgotsa motlhankedi wa puso o tshwanetse go bona tshedimosetso e e nepagetseng e e ka ga maemo a ipaakanyo a sekolo se sengwe le se sengwe. Ke maikarabelo a rona rotlhe go netefatsa gore maemo kwa dikolong a babalesegile.

Ke rata bogolosegolo go ka rolela hutshe batsadi le batlhokomedi ba bana, ka karolo e ba e tshamekileng mo dikgweding di le pedi tse di fetileng. Jaaka dikolo di tswaletse, ba ne ba tshwanelwa ke go jara joko e e seng kana ka sepe ya go ithutela bana ba bona letsatsi le lengwe le le lengwe. Batsadi ba le bantsi le batlhokomedi ba bana ba ne ba gapeletsega go thusa bana ba bona ka

ditiro tsa sekolo fa ba ne ba le kwa magaeng a bona, mme ga gona nnete e e fetang eno gore seno tota se totobaditse botlhokwa jwa tiro eo barutabana ba samaganang le yona letsatsi le letsatsi.

Gang fa go sekega nakwana ditiro tsa ka fa nageng go sena go fedisiwa mme barutwana ba bangwe ba bantsinyana ba simolola go boela sekolong, re le batsadi re tshwanetse go tswelela ka tiro ya rona ya go nna le seabe mo mererong ya thuto ya bana ba rona, e ka tswa e le mo go nneng karolo ya SGB, go ithaopa go thusa mo sekolong kgotsa ka mokgwa o mongwe le o mongwe wa go thusa sekolo.

Batsadi e ka nna karolo ya go ithaopa go phepafatsa dikolo, go dira ditshingwana kwa dikolong kgotsa ya nna karolo ya komiti ya baagi e e disang sekolo. Seno se ka retolola kgang ya gore "dikolo ke mafelo a baagi" go nna boammaruri.

Le fa re belaela e bile re tshoswa ke go bona bana ba rona ba tswa mo dintlong tsa rona go leba dikolong, re tshwanetse go ikgothatsa ka gore go diriwa dikgato tsotlhe go ka ba babalela.

O le motsadi o re neile ngwana wa gago gore re mo tlhokomele le go mo babalena. Eno ke tiro e re sa e tseeng botlhofo. Mo matsatsing le mo dibekeng tse di tlang, re tla leba ka leitlho le le ntšhotšho dikgato tseno tsa go boela sekolong

Fa re ka latela dithulaganyo tsa pabalesego tse di leng teng - re le batsadi, barutabana, baagi ba mo metseng le barutwana – re tla kgona go fokotsa dikotsi tse di tlhodiwang ke mogare wa corona.

Kwa bokhutlong e tla bo e le dikgato tseo re di tsayang mmogo le matsapa a re a tshwaraganetseng tse di tla babalelang bana ba rona.

Sengwe le sengwe se re tla se dirang, re tlhoka gore re se dire ka go se tshwaraganela. •